

۲۵۵۸۳۴۸

غنی ترین کشور فقیر جهان

نویسنده: غلام علی راسخ

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: راسخ، غلام علی، ۱۳۳۷
عنوان و نام پدیدآور	: غنی ترین کشور فقیر جهان / نویسنده: غلام علی راسخ
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۴۰۴
مشخصات ظاهری	: ۱۴۰ ص.
شابک	: ۳ - ۳۱۰ - ۳۱۷ - ۶۲۲ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: فقر - افغانستان - هزارجات
موضوع	: Poverty - Afghanistan - Hazarajat
موضوع	: اوضاع اقتصادی - افغانستان - قرن ۱۵
موضوع	: Economic conditions- Afghanistan- 21 st century
رده بندی کنگره	: HC ۴۲۰
رده بندی دیویی	: ۹۵۸ / ۱
شماره کتابخانه ملی	: ۹۹۶۰۷۵۹

غنی ترین کشور فقیر جهان

نویسنده: غلام علی راسخ

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۴۰۴

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

تومان ۱۸۰۰۰۰

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.arvannashr.ir

ISBN 978 - 622 - 317 - 310 - 3

فهرست مطالب

۹.....	پیشگفتار
۹.....	فصل اول
۹.....	تاریخچه، تعاریفات و بررسی مفاهیم
۹.....	تاریخچه فقر
۱۲.....	انواع فقر
۱۷.....	معرفی شاخص‌های فقر اقتصادی
۱۸.....	خط فقر و معیارهای اندازه‌گیری آن
۲۰.....	شدت فقر
۲۳.....	فصل دوم
۲۳.....	وضعیت موجود افغانستان
۲۳.....	اول) خط فقر ملی
۲۷.....	دوم) منابع و ظرفیت‌ها
۲۷.....	۱. معادن و ذخایر زیر زمینی
۲۹.....	۲. آب و زمین زراعتی
۳۰.....	۳. نیروی بشری یا سرمایه انسانی
۳۱.....	۴. انرژی خورشیدی و بادی
۳۳.....	فصل سوم
۳۳.....	هزاره‌جات؛ سرزمینی در تاریکی
۳۴.....	۱- وضعیت جغرافیایی هزاره‌جات
۳۷.....	۲- توپوگرافی و اقلیم هزاره‌جات
۳۹.....	۳- اقشار و طبقات اجتماعی در هزاره‌جات
۴۶.....	۴- زراعت در هزاره‌جات
۵۱.....	۵- مالداري (Animal husbandry) در هزاره‌جات

۵۲	۶- صنعت در هزاره‌جات
۵۲	۷- تجارت در هزاره‌جات
۵۵	۸- خدمات عامه در هزاره‌جات
۵۶	۹- معادن در هزاره‌جات
۵۷	۱۰- منابع آبی در هزاره‌جات
۵۷	۱۱- صنعت گردشگری در هزاره‌جات
۵۸	۱۲- قوای بشری در هزاره‌جات
۶۱	فصل چهارم
۶۱	فقر، عوامل و راه‌های مباره با آن در هزاره‌جات
۶۱	اول) چشم‌انداز کلی بر عمق و پهنای فقر در هزاره‌جات
۷۰	دوم) عوامل فقر
۷۱	عوامل طبیعی فقر در هزاره‌جات
۷۱	۱- خشکسالی
۷۲	۲- سرمازدگی (Frost)
۷۳	۳. امراض و آفات
۷۴	عوامل غیرطبیعی فقر
۷۵	کتگوری اول
۷۶	۱- جهالت
۷۸	۲- جنگ‌های ناتمام
۷۹	۳- بی‌ثباتی و شکنندگی دولت‌ها
۸۰	۴- نابرابری و بی‌عدالتی
۸۱	۵- بیکاری
۸۲	۶- نبود زیربناهای اقتصادی و ساختاری
۸۳	۷- عدم کفایت و حکومت‌داری خوب
۸۵	کتگوری دوم
۸۶	اول) فرهنگ فقر، باورها و عادات مردم هزاره
۸۹	۱- مصارف گزاف در عروسی‌ها
۹۰	۲- مصارف کمرشکن کفن و دفن میت
۹۱	دوم) تنبلی
۹۲	سوم) بی‌برنامه‌گی
۹۲	چهارم) بی‌سوادی
۹۳	پنجم) قرض‌داری ممتد

۹۴	..... ششم) پیش‌خوری و عدم پس‌انداز
۹۵	..... هفتم) غفلت
۹۵	..... هشتم) استثمار یا انحصار ثروت در دست ثروتمندان
۹۸	..... نهم) احتکار یا حبس مال
۹۹	..... فصل پنجم
۹۹	..... آسیب‌شناسی فقر
۱۰۰	..... اول) فقر و انحرافات فردی
۱۰۲	..... دوم) فقر و انحرافات خانوادگی
۱۰۴	..... سوم) فقر و انحرافات اجتماعی
۱۰۷	..... چهارم) فقر و امراض مدеш
۱۰۹	..... فصل ششم
۱۰۹	..... راهکارهای مبارزه با فقر
۱۰۹	..... اول) مسئولیت و وظایف دولت به خاطر کاهش فقر
۱۱۰	..... ۱- عبور از لجنزار جهالت و جنگم
۱۱۲	..... ۲- تأسیس دولت و نهادهای استخراجی فراگیر
۱۱۶	..... ۳- آموزش
۱۱۶	..... ۴- سیاست‌گذاری‌های حمایتی
۱۱۷	..... دوم) چند تذکر و پیشنهاد برای دونه‌ها و مؤسسات مددکاران
۱۲۳	..... سوم) سهم مردم و جامعه در فقرزدایی
۱۲۴	..... ۱- قیام عمومی برای فقرزدایی
۱۲۵	..... ۲- تخم تغییر (Seed of Change)
۱۲۷	..... ۳- توانمندسازی و اعتماد به نفس
۱۲۷	..... ۳- ایجاد کار و اشتغال
۱۲۹	..... ۴- ابتکار و نوآوری
۱۳۱	..... ۵- سهم فقیر در کاهش فقر
۱۳۹	..... References

زندگینامه نویسنده

غلام‌علی راسخ در سال ۱۳۳۷ هجری خورشیدی در قریه نیطاق ولسوالی یکاولنگ از توابع ولایت بامیان افغانستان در یک خانواده روشنفکر به دنیا آمد. او هفتمین فرزند از هشت فرزند، قربانعلی‌خان وکیل است. او تعلیمات ابتدایی را در مکتب نیطاق و ثانوی را در مکتب لیسه ده سرخ ولسوالی یکاولنگ به پایان رسانید.

غلام‌علی راسخ در ایام کودکی و نوجوانی با مشکلات روحی و جسمی زیادی مواجه بود. وضعیت ناهنجار متذکره، فضای ملتهب سیاسی، ظلم، استبداد و رشوه ستانی‌های دستگاه دولتی از یکسو؛ فقر و تنگدستی مفرط مردم از سوی دیگر، تأثیرات عمیق بر نوشته‌ها و طرز فکر او دارد. او از کودکی به خواندن و نوشتن داستان‌های کوتاه، نوشتن مضامین و مقالات علمی و سیاسی در روزنامه‌ها و مجلات علاقه‌مند بود.

غلام‌علی راسخ پس از سپری نمودن امتحان کنکور در سال ۱۳۵۶ هجری شامل فاکولته زراعت دانشگاه کابل گردید. علاقه‌مندی او به سیاست و مساعد شدن زمینه تحصیلات عالی در این رشته، پای او را به کشور آلمان کشانید تا تحصیلات آکادمیک خویش را در رشته علوم سیاسی به پایه اكمال برساند.

او پس از بازگشت در ادارات مختلف دولتی کارکرد و در سال ۱۳۷۱، در نتیجه جنگ‌های تنظیمی در شهر کابل، مجبور به ترک وظیفه دولتی گردیده و رهسپار قریه خویش شد. علاقه‌مندی او به کارهای انکشافی و کاهش فقر در دهات موجب گردید که شامل کار در موسسات ملل متحد و سازمان‌های خیریه و مددبران گردد. او با استفاده از این فرصت خدمات بزرگی را برای کاهش فقر و مبارزه با گرسنگی در محلات فقیرنشین هزاره‌جات انجام داد.

او در سال ۱۳۸۵ دوباره به کارهای دولتی رجوع نمود و به مدت هشت سال بحیث معین وزارت ترانسپورت و هوانوردی افغانستان و بیشتر از یکسال بحیث سرپرست وزیر در وزارت مذکور ایفای وظیفه نمود.

تجارب کارهای انکشافی در موسسات خیریه‌ای بین‌المللی و کار در سطوح مختلف ادارات دولتی، او را به پختگی سیاسی رسانیده و به ابعاد پیدا و پنهان عقب‌مانی کشور و عوامل فقر گسترده، آشنا نمود.

غلام‌علی راسخ روش و سبک نوشتاری خاصی دارد، حقایق تاریخی را بدون سانسور می‌نویسد و به ساده‌نویسی مشهور است. این سبک که گاهی به‌عنوان "تنوری کوه یخی" شناخته می‌شود، تأثیر عمیق و گاهی دشوار بر زندگی شخصی او وارد نموده است. آثار او بنام‌های: (پس از سه صد سال سکوت)، (جنگ‌های ناتمام)، رومان بنام (برده‌های ارزان) و داستان کوتاه بنام (دختر یتیم)، انتظار چاپ را می‌کشد.

پیشگفتار

کتاب حاضر فرایند تحقیق و پژوهشی است که به گونه‌ای، برنامه‌ریزی شده و نظام‌مند، وضعیت فقر را در افغانستان و بخصوص در روستاهای دور افتاده‌ای هزاره‌جات به بررسی گرفته است. بدون شک، این پژوهش اولین پژوهشی خواهد بود و باید آخرین پژوهش هم نباشد؛ زیرا وضعیت رقت‌بار مردم و فقر گسترده‌ای که در کشور جریان دارد، ایجاب می‌نماید که محققین و دست‌اندرکاران حوزه اقتصاد و انکشاف روستایی توجه مبسوطی پیرامون ابعاد مختلف فقر مبذول داشته و روش‌های مناسب مبارزه با آن را پیشنهاد نمایند.

قابل تأکید می‌دانم، کتابی که پیش‌رو دارید دربارهٔ ایدئولوژی، چه از نوع راست یا چپ نیست. درباره لیبرالیسم دل‌تازک، یا فردگرایی خشن هم بحث نمی‌کند. به طرفداری یا مخالفت با بازارهای آزاد یا اقتصاد دولتی هم بر نمی‌خیزد. موافق یا مخالف جهانی‌سازی هم نمی‌باشد. این کتاب درباره واقعیت‌های محلی، و درباره نیاز فوری به بسط و توسعه راهبردهای کاهش دهنده فقر است که با تجارب و زندگی میلیون‌ها انسان فقیر در شهرها و دهات افغانستان عجین شده است. در این کتاب به روش‌ها و فرضیات کشورها کمتر پرداخته شده و به جای نگاه به کشورها، نگاهی از نزدیک به واقعیت‌های محلی و جامعه فقیر افغانستان، گردیده است.

گرچه بسیاری از دانشمندان و نویسندگان محترم، کتب و مقالات متعدد را پیرامون اوضاع اقتصادی و فقر گسترده‌ای که در این کشور حاکم است، به دست‌نشر سپرده‌اند؛ اما آنچه که در این کتاب متفاوت به نظر می‌خورد و به آن تأکید گردیده، پیوند تاریخی عوامل فقر با کارکرد سیاسی و اقتصادی زمامداران و سیاست‌مداران افغانستان است.

دلیل عمده‌ای تحریر این کتاب، مشاهده‌ای جمعیت بزرگ از گدایان در کنار جاده‌های شهر کابل، فقر گسترده میان مردم، لشکر بیکاران در خیابان‌ها و کنار جاده‌های پایتخت از یک سو و تجارب چهارده سال کار انکشافی و تحقیقات انجام یافته در دهات و روستاهای فقیر نشین هزاره‌جات از سوی دیگر، می‌باشد.

در این پژوهش که از روش‌های تحقیق میدانی و کتابخانه‌ای استفاده گردیده، ابعاد مختلف فقر در افغانستان بطور کل و هزاره‌جات بطور خاص که بیانگر فقر شهری و دهاتی است، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است.

بدون شک این کتاب دارای نواقص و کمبودی‌های زیاد است. ولی از دید من یک سند تاریخی و با اهمیتی است که در آن تعریفات و مفاهیم فقر، وضعیت جاری در کشور، منابع و ظرفیت‌های موجود، عوامل اصلی فقر در افغانستان و هزاره‌جات، پیامدهای منفی ناشی از آن و سرانجام بعضی پیشنهادات و راه‌های معقول مبارزه با این پدیده زشت، با در نظر داشت شرایط و امکانات موجود، گنجانده شده است.

این کتاب بطور اختصاصی مولفه‌های فقر گسترده در کشور و هزاره‌جات را توأم با وضعیت جغرافیایی، اقلیمی، توپوگرافی، ساختارهای اقتصادی و اجتماعی، مورد بررسی قرار داده و به این سوالات پاسخ می‌دهد که: چرا مردم زحمتکش و صبور این خطه‌ای باستانی با وجود غنای طبیعی، ظرفیت‌ها، فرصت‌های فراوان و موقعیت ژئوپلیتیک، ژئواکونومیک و ژئواستراتژیک منحصر به فرد، هنوز در لجن‌زار فقر مطلق گیر افتاده است.

باید خاطر نشان گردد که مشکلات و موانع زیادی برای انجام این پژوهش و تحریر این کتاب وجود داشت. از جمله می‌توان از سفرهای طولانی و طاقت‌فرسای تیم سروی، آن هم با پای پیاده، در دور افتاده‌ترین و صعب‌العبورترین روستاهای هزاره‌جات، یاد آوری نمود. به همین ترتیب عدم ارقام، منابع و رفرنس‌های معتبر نیز یکی دیگر مشکلات بود که نویسنده با آن مواجه گردیده است.

ولی با وجود آن همه مشکلات، جای بسیار خوشی و سعادت است که در فرجام، نتایج کار و زحمت‌کشی‌های این تیم ارجمند در مورد هزاره‌جات منحصیث (سرزمین در تاریکی) به دست نشر سپرده شد که اینک از تک‌تک آنها اظهار سپاسگزاری و تشکر می‌نمایم.